

Anna Jakubowicz-Bryx

Historyjka obrazkowa jako środek aktywizujący rozwój leksykalny i rozumienie treści u dzieci siedmioletnich

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 20,
199-208

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Historyjka obrazkowa jako środek aktywizujący rozwój leksykalny i rozumienie treści u dzieci siedmioletnich

A picture story as a means of activating the lexical development of seven year old children and their understating of the plot

Historyjka obrazkowa jako źródło ćwiczeń w mówieniu

W literaturze związanej z wczesnoszkolną edukacją językową historyjka obrazkowa jest traktowana jako jeden z elementów rozwijających u dzieci logiczne myślenie, kształtujących wyobraźnię, bogacących leksykę oraz kształcących umiejętność redagowania opowiadań. Gdzie jest miejsce historyjki obrazkowej? Umiejszcawia się ją wśród form pracy związanych z kształceniem mowy dialogowej w rozmowach, gdyż określone obrazki „spełniają rolę języka plastycznego, za pomocą którego możemy nawiązać z dzieckiem dialog” [Wągiel 1995, s. 65]. Ma ona również charakter usługowy w stosunku do innych funkcjonujących form pracy, ponieważ kształtowanie się wymowy, a także umiejętność posługiwania się systemem gramatycznym jest warunkiem każdej komunikatywnej wypowiedzi.

Od dawna zauważalne jest dążenie specjalistów do konkretyzacji pojęcia obrazek. Znajdujemy tam następujące przykłady: „dobry rysunek – jest zawsze graficznym uproszczeniem obrazu rzeczy, wyodrębnieniem i uwypukleniem w rysunku rysów i cech najistotniejszych danego przedmiotu. Rysunek dobry jest oszczędny i zwięzły w środkach wyrazu. Każdy rysunek i każdy twór graficzny jest przetłumaczeniem obrazu widzianego w naturze na pewien zespół układów kreskowych, jakich nie ma w obrazie natury” [Szuman 1951, s. 87] „obraz, obrazek, ilustracja, rysunek to prawie synonimy oznaczające różne formy plastycznego przekazu” [Rytlowa 1973, s. 132]; obraz to dzieło plastyczne, które stanowi pod względem treści i formy wyodrębnioną i zamkniętą całość, niezależnie od tekstu, jest czymś samodzielnym pod względem dydaktycznym”

[Malendowicz 1974, s. 215]. „Spostrzegany przez człowieka świat można najogólniej scharakteryzować w dwóch kategoriach: obrazów i słów. W postaci obrazów odbieramy wszystko to, co działa bezpośrednio na nasze narządy zmysłów – barwy, zapachy, przedmioty z otoczenia ludzi i ich działania, zjawiska przyrody, których jesteśmy świadomi” [Jagodzińska 1981, s. 15].

W pracy na zajęciach w edukacji wczesnoszkolnej z powodzeniem można wykorzystywać różnorodne typy ilustracji. Mogą to być:

- pojedyncze artystyczne obrazy o charakterze fabularnym,
- pojedyncze artystyczne obrazy o charakterze opisowym,
- historyjki obrazkowe,
- obrazy historyczne,
- cykle obrazków z dziejów kultury,
- obrazki jako ilustracje tekstów,
- obrazki o charakterze poznawczym.

Przy doborze odpowiedniego typu do planowanych zajęć należy przede wszystkim wziąć pod uwagę to, jak są one wykonane, na ile ilustrator wziął pod uwagę wymagania stawiane ilustracji przez pedagogikę, psychologię oraz potrzeby dziecka. Ilustracja dla dzieci, jak zresztą każde dzieło sztuki dla nich przeznaczone, jest zjawiskiem granicznym, splatają się w niej postulaty estetyki, psychologii i pedagogiki. Artyści powinni brać pod uwagę fakt, że ilustracja dla dzieci jest sztuką użytkową, że musi liczyć się z potrzebami i możliwościami odbiorcy. Dzieci pragną znajdować w sztuce afirmację świata, w którym żyją. Szukają ilustracji, z których emanuje pogodny nastrój odzwierciedlający się nie tylko w rozłożeniu akcentów tematycznych, ale również w doborze barw i kompozycji. Dobór barw i jakość kompozycji to zagadnienia wykraczające poza sferę wizualną, to sprawa wywoływania radości i optymistycznego nastawienia lub niepokoju i przygnębienia, a więc oddziaływania na uczuciową atmosferę okresu dzieciństwa, a w związku z tym może nawet na postawę wobec życia. Dziecko kocha kolory, dlatego gra barw zachwyca je. J. Przyboś napisał, że „gdyby kolibry były wrażliwe na swoje pióra – do koloru. Niestępniony, najświeższy wzrok chłonie kolor jak objawienie innego Świata”. W ilustracji książek dla dzieci należy dążyć do prostoty i jasności, a unikać zawiłości, skomplikowania rysunku i wszystkiego, co by mogło zagmatwać jego przejrzystość. Ilustracja dla dzieci powinna być atrakcyjna, zgodnie z od wieków znaną zasadą: „uczycy bawiąc, bawić ucząc” [Głowienka 2003, s. 291–292].

W edukacji polonistycznej w okresie wczesnoszkolnym jako środek dydaktyczny funkcjonują pojedyncze obrazki czy ilustracje oraz złożone z kilku

obrazków cykle – czyli historyjki obrazkowe. Wykorzystuje się je do ćwiczeń w mówieniu i pisaniu, gdyż są bogatym źródłem, które niesie ze sobą wiele możliwości pracy. Redagowanie wypowiedzi na podstawie historyjek obrazkowych „to specyficzna forma rozwijająca język dziecka. Odpowiednio ukierunkowany obserwator widzi zależności przyczynowo-skutkowe i przekazuje swoje sądy w formie zdań stopniowo coraz lepiej rozwiniętych i rozbudowanych, to jest złożonych” [Iglicka 1981, s. 556]. Skłaniają one w naturalny sposób do wypowiedzi, dziecko bowiem musi przedstawić to, co widzi, co będzie dalej i uzasadnić dlaczego tak, a nie inaczej uważa. Nauczyciele organizują wiele takich sytuacji w trakcie dni aktywności, aby celowo pobudzać do wypowiedzi. Pomaga to wzbogacić słownik dziecka, rozwijać umiejętność poprawnego wypowiedzienia i komunikowania się. Ponadto umożliwia poznanie świata, co jest ważną umiejętnością, która determinuje kontakt z otoczeniem.

Bezpośrednie oglądanie obrazków, z których komponuje się historyjki obrazkowe, daje możliwość wyrażania określonego stosunku do przedstawionych postaci i sytuacji. Następuje wzajemna wymiana myśli, co wpływa na kształtowanie stosunku dziecka do otoczenia, na jego postawy. Można zatem powiedzieć, że historyjka obrazkowa spełnia wiele ważnych funkcji, „nie tylko zachęca do mówienia, czy ustalania kolejności faktów i samorzutnego układania opowiadań, rozwija umiejętność wypowiedzi wielozdaniowych i logicznie uporządkowanych, ale jej treść wywołuje pożądane uczucia, wpływa na kształtowanie postaw koleżeńskich” [Białołęcka, Dunin-Wąsowicz 1975, s. 92].

Uczniowie w klasach zintegrowanych wykazują w pracy z historyjką obrazkową dużą aktywność. Jak piszą K. Lenartowska i W. Świętek [1989, s. 87]: „cykle obrazkowe są lubianym przez uczniów materiałem do układania ustnych i pisemnych opowiadań. Zainteresowanie budzą serie obrazkowe znajdujące się w podręcznikach, jak i czasopismach dziecięcych”.

W programach nauczania znajdujemy wskazania odnoszące się do pracy z obrazkiem i historyjką obrazkową. W rozbudowanym zakresie treści przedstawia program *Wesoła szkoła i przyjaciele* [Hanisiz 2009], w którym znaleźć można następujące zagadnienia:

klasa I

- opowiadanie treści pojedynczego obrazka;

klasa II

- opowiadanie treści obrazków i historyjek obrazkowych; nadawanie tytułów pojedynczym obrazkom i historyjkom jako wdrażanie do zwięzłego ujmowania treści;
- opisywanie przedmiotów z otoczenia lub przedstawionych na obrazku;

klasa III

- swobodne, dłuższe, logicznie powiązane wypowiedzi na temat bieżących wydarzeń, czytanych tekstów i oglądanych ilustracji, filmów;
- układanie twórczych opowiadań – itp. komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu utworu bądź ilustracji;
- opisywanie przedmiotów i osób z otoczenia bądź przedstawionych na obrazku oraz dzieła plastycznego.

Aktywizacja rozwoju leksykalnego i rozumienia treści – w świetle badań własnych

Praca z historyjką obrazkową w założeniach powinna nieść ze sobą wiele korzyści. Cykle obrazkowe z pewnością kształtują uwagę, spostrzegawczość, pamięć, wyobraźnię, a także uzdolnienia intelektualne. Odgrywają rolę kształcącą dzięki swoim wartościom poznawczym, a także wychowawczym. Włączenie obrazka lub historyjki obrazkowej w proces nauczania-uczenia się ułatwia wyodrębnianie przedmiotów, czynności, sytuacji oraz nazywanie ich, wpływa na rozwijanie pojęć tylko elementarnych, wdraża do planowanej obserwacji, rozwija podstawowe procesy myślowe, jak porównywanie, wnioskowanie, rozwija wyobraźnię przez komponowanie brakujących elementów, uzupełnianie treści na zasadzie związków przyczynowo-skutkowych.

W związku z powyższym podjęta została próba badawcza, w celu uzyskania odpowiedzi na następujące pytania:

1. W jakim zakresie historyjka obrazkowa ułatwia wyodrębnianie postaci, przedmiotów, czynności, sytuacji oraz nazywanie ich?
2. W jakim zakresie wykorzystanie historyjki obrazkowej umożliwia rozumienie szczegółowej informacji?
3. W jakim stopniu historyjka obrazkowa rozwija wyobraźnię przez komponowanie brakujących elementów, uzupełnianie treści na zasadzie związków przyczynowo-skutkowych?
4. W jakim zakresie historyjka obrazkowa ułatwia rozumienie myśli przewodniej utworu?

Badania zostały przeprowadzone w dwóch grupach. Wykorzystane zostały **cykle obrazków** oraz **testy słownikowe** dla dzieci siedmioletnich przeprowadzone po omówieniu historyjek obrazkowych. Jako materiał do analizy wykorzystano również wypowiedzi uczniów na temat obrazków nagrane na taśmę magnetofonową. Skonstruowane testy badające poziom rozwoju leksyki

i rozumienia informacji, dopasowane odpowiednio do wykonanych historyjek obrazkowych, opierały się na następujących utworach: Jan Brzechwa: *Koziołeczek, Kaczka Dziwaczka, Rzepka*; Julian Tuwim: *O Grzesiu kłamczuchu i jego cioci, W aeroplanie*; Maria Konopnicka *Na jagody* (s. 10–19). Badania prowadzone były w ciągu trzech miesięcy wśród uczniów dwóch pierwszych klas kształcenia zintegrowanego. Klasa A liczyła 21 uczniów, natomiast klasa B 19. Do przeprowadzenia badań w klasie A wykorzystano opracowane cykle historyjek obrazkowych i testy badające rozwój leksyki i poziom rozumienia treści. Badania przeprowadzono w trakcie trwania zajęć, przez nauczyciela-wychowawcę danej klasy. Każdy nauczyciel został poinformowany o celu badań i uzyskał informacje na temat realizacji zadania, którego przedmiotem była historyjka obrazkowa. Klasa B, w której stymulatorem nie była historyjka obrazkowa, wypełniała ten sam test, po uprzedniej realizacji zadania polegającego na pracy z tekstem utworu odpowiadającym historyjkom obrazkowym.

Testy składały się z 12 zadań. Pytania w każdym z testów można pogrupować według określonych umiejętności i problemów. Cztery z zadań dotyczyły wyodrębniania postaci, przedmiotów, sytuacji i ich nazw. Kolejne cztery polegały na sprawdzeniu informacji szczegółowej. Pozostałe sprawdzały rozumienie myśli przewodniej, wyjaśnienie znaczenia określonego zdania, uzupełnianie treści na zasadzie związków przyczynowo-skutkowych, wskazaniu właściwego antonimu, określenie stosunku bohaterów utworu do postaci głównej. W tabeli 1 przedstawiam rezultaty badań uzyskane w zakresie wszystkich sześciu testów.

Na podstawie rezultatów uzyskanych w badanych grupach można stwierdzić, że wykorzystanie historyjki obrazkowej w trakcie pracy z utworem literackim pozytywnie wpłynęło na aktywizację leksyki dziecka i przyczyniło się do lepszego rozumienia treści utworu. Wyniki pokazane w tabeli 1 jednoznacznie wskazują, że w klasie A uczniowie uzyskali znacząco korzystniejsze wyniki w teście w porównaniu z klasą B. Warto więc podkreślić, że cykle obrazkowe są dobrym źródłem do ćwiczeń w mówieniu i doskonale sprawdzają się w pracy z dziećmi na tym etapie rozwoju. Użyta historyjka obrazkowa skłania dziecko w naturalny sposób do wypowiedzi. Musi ono przedstawić to, co widzi, przedstawić, co będzie dalej i uzasadnić dlaczego tak, a nie inaczej uważa. Dziecko nieświadomie jeszcze wówczas kształci swoją mowę w akcie komunikacji. Nauczyciele powinni organizować wiele takich sytuacji w trakcie dni aktywności, aby celowo pobudzać do wypowiedzi. Pomaga to wzbogacić słownik dziecka, rozwijać umiejętność poprawnego wypowiadania i komunikowania się w środowisku. Ponadto umożliwia poznanie świata, co jest ważną umiejętnością, która determinuje kontakt z otoczeniem.

Tabela 1. Wpływ wykorzystanych historyjek obrazkowych w badanej populacji

Poziom	Test I*		Test II		Test III	
	Klasa A	Klasa B	Klasa A	Klasa B	Klasa A	Klasa B
	L	L	L	L	L	L
Bardzo wysoki	7	2	13	2	11	2
Wysoki	11	7	7	6	9	7
Przeciętny	3	6	1	9	1	8
Zadowolający	–	4	–	2	–	2
Niski	–	–	–	–	–	–
Razem	21	19	21	19	21	19
Poziom	Test IV		Test V		Test VI	
	Klasa A	Klasa B	Klasa A	Klasa B	Klasa A	Klasa B
	L	L	L	L	L	L
Bardzo wysoki	11	1	12	2	10	1
Wysoki	8	8	8	7	8	7
Przeciętny	2	8	1	8	3	7
Zadowolający	–	2	–	2	–	4
Niski	–	–	–	–	–	–
Razem	21	19	21	19	21	19

* Testy obejmowały: I – J. Brzechwa, *Koziołeczek*, II – J. Tuwim, *O Grzesiu kłamaczuchu i jego cioci*, III – J. Brzechwa, *Rzepka*, IV – J. Brzechwa, *Kaczka Dziwaczka*, V – J. Tuwim, *W aeroplanie*, VI – M. Konopnicka, *Na jagody* (s. 10–19).

Bezpośrednie oglądanie obrazków, z których komponuje się historyjki obrazkowe, daje możliwość wyrażania określonego stosunku do przedstawionych postaci i sytuacji. Następuje wzajemna wymiana myśli, co wpływa na kształtowanie stosunku dziecka do otoczenia, na jego postawy.

Analizując uzyskane wyniki badanej populacji, można stwierdzić, że historyjka obrazkowa ułatwia wyodrębnianie postaci, przedmiotów, czynności, sytuacji oraz nazywanie ich. Zdecydowanie bowiem lepsze wyniki uzyskali uczniowie z klasy A, jeśli weźmiemy pod uwagę odpowiedzi na pytania testów odnoszące się do tego zagadnienia. Dziecko, które pracuje z obrazkiem, wylicza nazwy przedmiotów, osób, zwierząt, roślin, przy czym wskazane szczegóły nie muszą być najważniejsze dla jego treści. Wymienia nazwy czynności i stanów, w jakich się przedmioty, osoby znajdują. Historyjka obrazkowa wpływa więc pozytywnie na rozumienie informacji szczegółowej.

Oczywistą rzeczą jest, że szczególną zachętą do wypowiedzi są dla dziecka rzeczy konkretne i tak jest również w tym przypadku. Uczeń, mając obraz plastyczny tego, czego nie potrafi sobie jeszcze wyobrazić, uczy się znacznie szybciej, bo jest to dla niego podpowiedź, jest to unieruchomiony fragment jakiejś rzeczywistości w danym momencie jej trwania. Można było zauważyć, że dzieci w klasie A, omawiając określony tekst, bardziej przeżywały treść utworu, który wcześniej został przeczytany. Mając stały kontakt z obrazkiem, były bardziej chętne do zadawania pytań, do artykułowania własnych spostrzeżeń, doznań i przeżyć odnośnie postaci, rzeczy, czynności i sytuacji, o których była mowa. Bywało tak, że cykle obrazków wybiegały i szły dalej w obrazowaniu niż sam tekst. Uplastyczniały o wiele bardziej wyobrażenia nim wywołane. Pomagały tym samym wysunąć dzieciom właściwe wnioski, a jednocześnie – co można można było zauważyć – historyjka obrazkowa rozwijała wyobraźnię przez komponowanie brakujących elementów, uzupełnianie treści na zasadzie związków przyczynowo-skutkowych.

Dzieci w klasie A w większym stopniu rozumiały treść, a pomagały im w tym „myśli” zawarte w obrazach. Częściej dostrzegały związki między przedmiotami, osobami, przyczyny ich sposobu zachowania. Jednym słowem, postrzegały bardziej przejrzysto całą sytuację, jaką aranżował konkretny utwór. Mali obserwatorzy historyjek obrazkowych, będąc ukierunkowanymi na odkrywanie zależności przyczynowo-skutkowych, częściej przekazywali swoje sądy w formie zdań rozwiniętych. Pojawiały się coraz częściej poprawne zdania złożone.

Prawidłowe odkrycie zależności, jakie ukryte są w historyjce obrazkowej, uzależnione jest od sposobu przedstawiania faktów, których dotyczy, czyli oczywistości ich następstwa, kolejności, a nie od liczby obrazków, które dana historyjka obejmuje. Dlatego też warto podkreślić, że wskazane jest, by odpowiednio stosować zasadę stopniowania trudności, tzn. im mniejsza liczba obrazków, tym łatwiejsze odczytanie treści. Należy więc zaczynać od małej liczby obrazków i w miarę korzystania z tej formy ćwiczeń zwiększać ich liczbę. Początkowo należy podawać uczniom do interpretacji kolejno pojedyncze obrazki, które w efekcie będą stanowiły jedną całość. W celu utrudnienia znanej już formy pracy można podać uczniom historyjkę obrazkową w nieustalonej kolejności i poprzez wykrycie istotnych związków skłonić je do uporządkowania całości, albo też stosować wariant z pominięciem lub zasłonięciem jednego z obrazków po to, aby dzieci samodzielnie domyśliły się i uzupełniły jego treść, a następnie dokonać weryfikacji.

Dzieci, które miały pełen obraz zależności przyczynowo-skutkowych, zgodnie z taksonomią, wykazywały większą łatwość w rozumieniu myśli przewod-

niej utworu. Stąd nasuwa się spostrzeżenie, że historyjka obrazkowa wpływa pozytywnie na rozumienie myśli przewodniej utworu. Jest to kolejny argument przemawiający za tym, że cykle obrazkowe przynoszą pozytywne skutki ich stosowania. Uczeń, który rozumie myśl przewodnią utworu, potrafi, wykorzystując zdobyte w toku pracy z obrazkiem wiadomości i słownictwo, stworzyć dalszy ciąg zdarzeń, krytycznie ocenić fakty, zdarzenia, postawy i charakter przekazywanych treści. Jest to kolejne ćwiczenie w mówieniu, jakie samoistnie dzieje się w trakcie zajęć.

Na podstawie powyższych rozważań można stwierdzić, że na postawione w badaniu pytania dotyczące wpływu historyjki obrazkowej uzyskano jednoznaczne odpowiedzi. Z przeprowadzonej analizy uzyskanych rezultatów badań wynika, że wykorzystanie historyjki obrazkowej w trakcie omawiania treści utworów literackich:

- ułatwia wyodrębnianie postaci, przedmiotów, czynności i sytuacji oraz nazywanie ich,
- wpływa pozytywnie na rozumienie szczegółowej informacji,
- rozwija wyobraźnię przez komponowanie brakujących elementów, uzupełnianie treści na zasadzie związków przyczynowo-skutkowych,
- wpływa pozytywnie na rozumienie myśli przewodniej utworu,
- rozwija zasób leksykalny dzieci w młodszym wieku szkolnym.

Podsumowanie

Naturalną właściwością dziecka w okresie wczesnoszkolnym jest to, że chłonie ono świat wszystkimi zmysłami. Spotyka się z rzeczywistością, która jest dla niego ciągłym doświadczaniem, przeżywaniem, inspirowaniem do działania. „Otoczają nas dźwięki, obrazy i słowa, których nieustannej obecności już nawet nie zauważamy, gdyż rozmnożone wskutek postępu technicznego mocno się zdewaluowały. Dzieci słyszą, ale nie słuchają, widzą, ale nie postrzegają. Określenie estetyczny przybierze odpowiednie znaczenie, wówczas, gdy nastąpi swoista ewolucja od biernego odbioru do świadomej percepcji, nieodłącznej od umiejętności dokonywania samodzielnych wyborów” [Szybowska 2002, s. 325].

Pojawienie się obrazu, ilustracji, historyjki obrazkowej jako źródła aktywizującego mowę w edukacji językowej na pierwszym etapie kształcenia niewątpliwie może przyczynić się do zwrócenia uwagi uczniów również na ich wartości

estetyczne. Dzięki odpowiedniemu doborowi materiału pogładowego nauczyciel może nie tylko rozwijać leksykę czy procesy poznawcze dziecka, ale także wyrabiać w nim wrażliwość na piękno i formować poczucie estetyki. Pomoc dydaktyczna, jaką stanowią obrazy, ilustracje czy cykle obrazkowe, powinna być bowiem traktowana jako rodzaj sztuki. Fakt ten podkreśla m.in. E. Szeffler [2002, s. 340], stwierdzając, że usprawnianie procesów percepcji oraz wzbogacanie wiedzy dziecka o wartościach wizualnych może stymulować swobodne wypowiedzi uczniów. Dodaje również, że sprawność procesów percepcji wizualnej i wiedza tą drogą nabyta są niezbędnymi warunkami wszelkiej działalności plastycznej dziecka oraz odbioru ilustracji książkowej.

Pojawienie się więc historyjek obrazkowych, jako w znacznie szerszym zakresie wykorzystywanej pomocy dydaktycznej, może przynieść jedynie zdobywcę poznawczą, wiedzę, rozwinąć wrażliwość estetyczną, pobudzić do aktywności słownej i twórczości własnej. Początkowe doznania, uzewnętrznianie przez uczniów, będą dotyczyły przede wszystkim treści cyklu obrazkowego. Z czasem, przy wyczerpanej pracy nauczyciela oraz przy zwielokrotnionej częstotliwości wykorzystywania takiej pomocy dydaktycznej, w wypowiedziach uczniów pojawią się także treści pozaobrazowe. Dzieci patrzą na sztukę przez pryzmat swej wiedzy i doświadczeń. A zatem odpowiednie wykorzystanie historyjek obrazkowych może zwiększyć ich możliwości doświadczania i przeżywania sztuki w przyszłości.

Warto na koniec przytoczyć słowa: „humanistyczny charakter sztuki ma w naszych czasach jeszcze jeden ważny aspekt – sztuka ma znaczenie dla nowoczesnego człowieka, jako swoiste zaspokojenie jego potrzeby ekspresji i odnalezienia oddźwięku dla własnych przeżyć. Sztuka jest właśnie tą niezwykłą dziedziną, w której spotykają się ludzie w ich przeżyciach, nie spotykając się ze sobą fizycznie i społecznie” [Suchodolski 1977, s. 22–25].

BIBLIOGRAFIA:

- Białołęcka H., Dunin-Wąsowicz M., 1975, *Pomoce graficzne w wychowaniu przedszkolnym*, WSiP, Warszawa.
- Głowienka Z., 2003, *Znacząca rola ilustracji w książkach edukacyjnych*, „Życie Szkoły” nr 5.
- Hanisz J., 2009, *Wesoła szkoła i przyjaciele. Program edukacji wczesnoszkolnej w klasach I–III szkoły podstawowej*, WSiP, Warszawa.
- Iglicka Z., 1981, *Rola przedszkola w stymulowaniu mowy dziecka*, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 10.

- Jagodzińska M., 1981, *Obraz w procesach poznawania i uczenia się*, WSiP, Warszawa.
- Lenartowska K., Świętek W., 1989, *Inspirowanie wypowiedzi pisemnych w klasach I–III*, WSiP, Warszawa.
- Malendowicz J., 1974, *Nauczanie języka polskiego w klasach I–IV*, w: *Praca nauczyciela w klasach I–IV*, red. T. Wróbel, WSiP, Warszawa.
- Rytłowa J., 1973, *Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu w klasach I–IV szkoły podstawowej*, PZWS, Warszawa.
- Suchodolski B., 1977, *Młodość – sztuka*, w: *Sztuka dla najmłodszych*, red. M. Tyszkowa, PWN, Warszawa–Poznań.
- Szefler E., 2002, *Możliwości i sposoby wykorzystania języka współczesnej ilustracji z książki dla dziecka w przygotowaniu uczniów do kontaktu z literaturą i sztuką plastyczną w edukacji wczesnoszkolnej*, w: *Problemy edukacji lingwistycznej. Teoria i praktyka edukacyjna w zmieniającej się Europie*, red. M. Michalewska, M. Kisiel, t. 2, *Różne aspekty edukacji lingwistycznej dziecka*, „Impuls”, Kraków.
- Szuman S., 1951, *Ilustracja w książkach dla dzieci i młodzieży. Zagadnienia estetyczne i wychowawcze*, Wiedza – Zawód – Kultura, Kraków.
- Szybowska A., 2002, *Muzyka – obraz – słowo w nauczaniu wczesnoszkolnym*, w: *Problemy edukacji lingwistycznej. Teoria i praktyka edukacyjna w zmieniającej się Europie*, red. M. Michalewska, M. Kisiel, t. 2, *Różne aspekty edukacji lingwistycznej dziecka*, „Impuls”, Kraków.
- Wągiel P., 1995, *Biblioterapia dzieci*, „Scholasticus” nr 1, s. 65.

SUMMARY

The experiment was carried out in order to determine the influence of picture stories on the level of speech development of a child as far as lexical matters are concerned, and to examine its influence on the degree of text understanding. During the research the influence of a picture story on the following matters were determined: the level of word development; ability to separate and name characters, items, actions and situations; understanding detailed information; developing imagination by constructing missing elements, completing the plot according by following the cause and effect connection; understanding the keynote. The research was based on picture stories written by poets and writers for children: J. Brzechwa, J. Tuwim, M. Konopnicka.